

การพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการน้ำชุมชน ด้วย วทน. และถ่ายทอดแนวทางการทำเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่

สวทช.
NSTDA

แนวทางการพัฒนา

- น้ำแล้ง น้ำหลาก น้ำเค็ม
- เสรีนา ปล่อยที่ว่าง
- ขาดแหล่งกักเก็บน้ำ
- ขาดระบบกระจายน้ำ และบริหารจัดการน้ำ

หาน้ำใต้

- สำรวจพื้นที่เก็บข้อมูลเชิงพื้นที่ ระดับความสูงต่ำของพื้นที่
- จัดทำแผนผัง แผนที่น้ำ เพื่อวางแผนและบริหารน้ำ
- ใช้ข้อมูลการตรวจวัดปริมาณฝน ระดับน้ำ สภาพภูมิอากาศ และคาดการณ์ฝน
- ขุดร่อนรับน้ำเพื่อดักน้ำหลากจากฝน เดิมใส่สระ

เก็บน้ำไว้

- พัฒนาแหล่งเก็บน้ำขนาดเล็ก กระจายทั่วพื้นที่ เชื่อมต่อกันด้วยร่องน้ำเป็นสระพวง
- ขุดคลองรอบสระเพื่อเก็บน้ำฝน เดิมเก็บในสระช่วงน้ำขาด และระบายออกช่วงน้ำเกิน
- มีโครงสร้างเสริมเพื่อยกระดับกักเก็บของแหล่งน้ำ
- ปลูกต้นไม้ ทำแนวกันลม ป้องกันน้ำระเหย

ใช้น้ำเป็น

- คำนวณปริมาณน้ำให้เหมาะสมกับชนิดพืชที่ปลูก ในช่วงหน้าแล้ง ปลูกพืชหลังนาใช้น้ำน้อย
- พัฒนาระบบส่งและกระจายน้ำด้วยร่องน้ำแคบแต่ลึก หรือใช้ระบบท่อ
- มีกฎกติกาการใช้น้ำ มีคณะกรรมการมีส่วนร่วมอย่างทั่วถึง เป็นธรรมและเท่าเทียม เพื่อดูแลรักษาแหล่งน้ำร่วมกัน

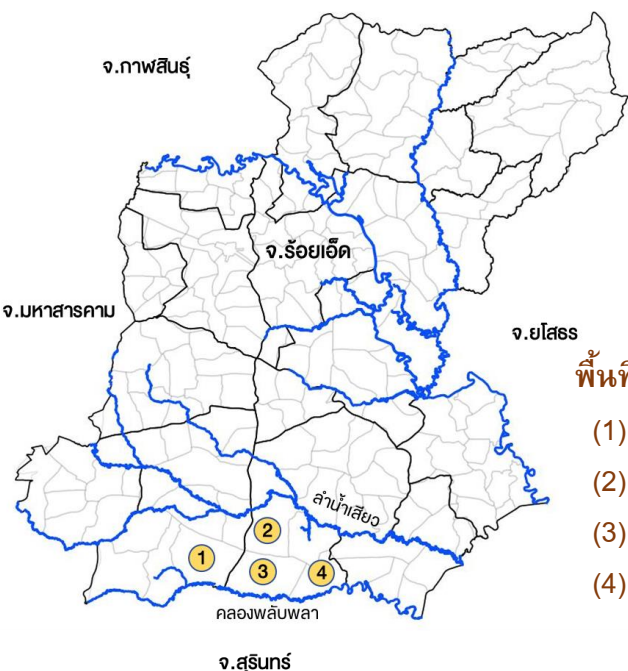
ขั้นตอนการดำเนินงานพัฒนา แบ่งเป็น 2 กรณี

1. กรณีมีแหล่งน้ำเดิม แต่มีน้ำไม่เพียงพอ **ให้เน้นเก็บน้ำ**

- ใช้ข้อมูล : ฝนและสภาพภูมิอากาศเพื่อคาดการณ์และวางแผนการใช้น้ำรายแปลงผ่านเว็บไซต์และแอปพลิเคชัน thaiwater.net
- แหล่งน้ำเดิม : ปรับปรุง ซ่อมแซม ขุดลอก เสริมคัน ปรับระดับ เสริมโครงสร้างหน้าท่อ
- เชื่อมโยงแหล่งน้ำ : ขุด เสริม เพิ่มร่องน้ำ ทำร่องดักน้ำฝน
- บริหารจัดการน้ำ : สนับสนุนการทำงานผ่านเครือข่ายชุมชนใกล้เคียง
- แปลงเกษตร : ปรับเปลี่ยน แนะนำ ส่งเสริม ปรับเปลี่ยน ชนิดพืช จัดประโยชน์ที่ดิน อย่างเหมาะสม
- การมีส่วนร่วมของชุมชน : เจ้าของพื้นที่ยินยอมให้ใช้พื้นที่ แบ่งปันน้ำ มีกฎกติกาการใช้น้ำร่วมกัน ขยายผลสู่เครือข่ายชุมชนรอบข้าง

2. กรณีไม่มีแหล่งน้ำเดิม หรือน้ำบาดาลเค็มกร่อย **ให้เน้นพัฒนาแหล่งน้ำ**

- ขุดสระประจำครัวเรือน : ใช้เป็นแหล่งน้ำสำรองสำหรับน้ำกิน น้ำใช้ เมื่อเหลือจึงนำมาใช้เพื่อการเกษตร
- แหล่งน้ำใหม่ : สำรวจและพัฒนาหนองน้ำเก่า/ใหม่ ใช้เป็นแหล่งเก็บน้ำประจำหมู่บ้านและเห็นขอบเขตร่วมกันของชุมชน
- เมื่อพัฒนาแหล่งน้ำภายในชุมชนได้แล้ว **ใช้แนวทางเดียวกับ 1. กรณีมีแหล่งน้ำเดิม**

ปริมาณฝนเฉลี่ย 30 ปี

- ทั้งประเทศ 1,500 มม.
- จังหวัดร้อยเอ็ด 1,376 มม.
- อ.เกษตรวิสัย 1,353 มม.
- อ.สุวรรณภูมิ 1,359 มม.

- พื้นที่เป้าหมาย : จังหวัดร้อยเอ็ด 4 ตำบล**
- (1) ตำบลคงครั่งน้อย อำเภอเกษตรวิสัย
  - (2) ตำบลหินกอง อำเภอสุวรรณภูมิ
  - (3) ตำบลทุ่งหลวง อำเภอสุวรรณภูมิ
  - (4) ตำบลทุ่งกุลา อำเภอสุวรรณภูมิ

ครัวเรือนมีปัญหาเรื่องไม่มีน้ำเพียงพอในการทำเกษตร โดยมีสาเหตุต่างกัน คือ

1. บางครัวเรือนอาศัยอยู่ไกลจากแหล่งน้ำสาธารณะ และแหล่งน้ำจากภาครัฐจัดให้
2. บางครัวเรือน มีน้ำแต่เป็นน้ำเค็ม ไม่เหมาะกับการทำเกษตร
3. เป้าหมายอาศัยอยู่กระจัดกระจายกัน ไม่ทราบจุดเชื่อมแหล่งน้ำ

การพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการน้ำชุมชน ด้วย วทน. และถ่ายทอดแนวทางการทำเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่

แผนงาน	กิจกรรม	เดือน			
		1-3	4-6	7-9	10-12
เตรียมความพร้อม	1. ลงพื้นที่ ประชุมชี้แจงแนวทางดำเนินโครงการร่วมกับหน่วยงานและชุมชนที่เกี่ยวข้อง	↔			
ระยะที่ 1 เรียนรู้ และถ่ายทอด	1. อบรมเชิงปฏิบัติการสารสนเทศเพื่อการจัดการน้ำชุมชน		↔		
	2. แลกเปลี่ยนเรียนรู้เทคโนโลยีจัดการน้ำชุมชนเพื่อการเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่			↔	
ระยะที่ 2 จัดทำแผนที่ ผังน้ำ ของชุมชน	1. ลงพื้นที่สร้างกระบวนการเรียนรู้และการบริหารจัดการน้ำชุมชนตามภูมิสังคม ระหว่างชุมชน หน่วยงานท้องถิ่น ท้องถิ่น			↔	
	2. สำรวจพื้นที่แหล่งน้ำ โครงสร้างน้ำ สมดุลน้ำ เพื่อจัดทำแผนที่ ผังน้ำระดับหมู่บ้าน			↔	
ระยะที่ 3 วางแผนบริหารจัดการน้ำและแผนดำเนินงานเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่	1. วิเคราะห์ข้อมูล วางแผนฟื้นฟู ซ่อมแซมโครงสร้างแหล่งน้ำในพื้นที่ เพื่อบรรเทาปัญหาด้านน้ำ			↔	
	2. สรุปพื้นที่ดำเนินงานเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่			↔	
	3. สรุปแผนงานบริหารจัดการน้ำและพื้นที่ดำเนินงานเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่			↔	

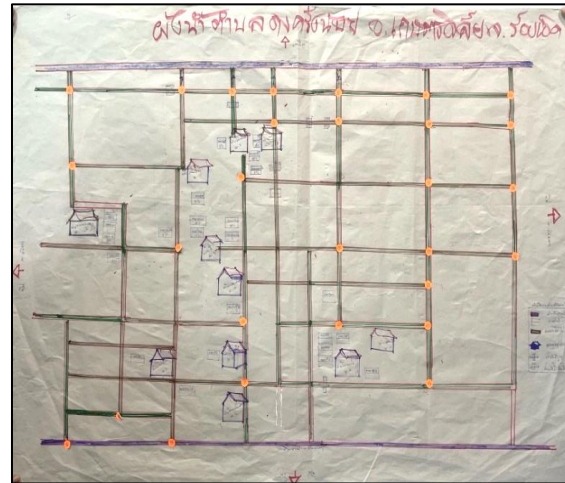
ลงพื้นที่ ประชุมชี้แจง หรือแลกเปลี่ยน ปัญหาของชุมชน

การพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการน้ำชุมชน ด้วย วทน. และถ่ายทอดแนวทางการทำเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่

ชุมชน 4 ตำบล ร่วมแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ปฏิบัติการจัดทำฝังน้ำและข้อมูลแหล่งน้ำของชุมชน เพื่อสรุปปัญหาและนำเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาน้ำในชุมชน 25 - 26 ตุลาคม 2566

การพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการน้ำชุมชน ด้วย วทน. และถ่ายทอดแนวทางการทำเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่

ชุมชนดงครั่งน้อย ลงพื้นที่สำรวจ โครงสร้าง แหล่งน้ำ พื้นที่เกษตรกรรม และจัดทำผังน้ำชุมชน

ปัญหาและการแก้ไข

ตัวแทนชุมชนในพื้นที่เป้าหมายทั้งตำบลดงครั่งน้อย อำเภอเกษตรวิสัย, ตำบลหินกอง ตำบลทุ่งกุลลา และตำบลทุ่งหลวง อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ทำให้ไม่สามารถเข้าร่วมการอบรมในช่วงระยะเวลาตามแผนการดำเนินงานโครงการเดิมได้ จึงตกลงร่วมกัน ปรับแผนการจัดอบรม เพื่อให้ชุมชนสะดวก